

STANISLAV PREPREK (1900, Šid–1982, Petrovaradin)

Stanislav Preprek je rođen u Šidu 1900. godine. U Grabovcu je završio osnovnu školu, a zatim je boravio kraći period u Sremskoj Mitrovici, gde je završio nižu realnu gimnaziju. Otac mu je bio finansijski službenik koji je bio vrlo strog čovek i verovatno je uticao značajno na njegovo obrazovanje kao deteta. Možda je to razlog što je Preprek pohađao i završio čuvenu Učiteljsku školu u Petrinji, gde je dobio i prve ozbiljnije časove muzike, a privatne časove muzike je uzimao kod violončeliste i kompozitora Vladimira Stahuljaka. Završivši učiteljsku školu, Preprek je bio angažovan kao učitelj u Novoj Kapeli, Petrovaradinu i Maradiku. U Novoj Kapeli započeo je rad kao učitelj u školi, a u lokalnoj crkvi je svirao orgulje i osnovao i vodio mešoviti i muški crkveni hor. Tu su nastale i prve kompozicije duhovne muzike, komponovane konkretno za službu u tamošnjoj katoličkoj crkvi.

Njegov boravak u Novoj Kapeli je višeznačno važan, s obzirom na to da je tamo, pored učiteljske službe i prvih ozbiljnijih kompozitorskih poduhvata, započeo i svoj melografski rad koji se bazirao na proučavanju pesama netemperovanog sistema, koje su karakteristične za Slavoniju, Bosnu i delove Dalmacije. Ovo posvećeno beleženje, tumačenje melodija i svojevrsno istraživanje rezultiralo je studijom o istarskoj lestvici koja je kasnije i objavljena u Časopisu za promicanje crkvene glazbe *Sv. Cecilija* u Zagrebu.

U Maradiku je boravio pet godina i kasnije je isticao, u razgovorima sa saradnicima, da mu je to bio najradosniji period života, jer je mogao u miru i tišini da se posveti komponovanju. Dvadesetih godina 20. veka su nastala Preprekova četiri gudačka kvarteta i to ga svrstava u jednog od prvih hrvatskih autora ovog žanra kamerne muzike.

U Petrovaradinu je Preprek boravio najduži period svog života. Tamo je predavao u lokalnoj školi *Josip Juraj Štrosmajer* (Stari Majur), svirao orgulje u jezuitskoj katoličkoj crkvi Sv. Jurja mučenika, u podrgrađu Petrovaradinske tvrđave i vodio Hrvatsko pevačko društvo *Neven*, koje je uspeo da sa muškog, proširi u mešoviti vokalni ansambl. Kasnije prelazi u drugu školu (*Ilija Okrugić Sremac*, Novi Majur) i preuzima orguljsku službu u katoličkoj crkvi Sv. Roka. Jedan period je bio i horovođa muškog vokalnog ansambla *Zvonimir* u Sremskim Karlovcima.

Stanislav Preprek je bio čovek renesansnog tipa ličnosti, jer ga je sve zanimalo, ali se on od drugih razlikovao po tome što bi sve čemu treba da se posveti radio vrlo detaljno, proučavajući tu oblast iz više različitih uglova i uvek dugo razmišljajući o problemima koji se u njoj javljaju. Naročito je na ovaj način prilazio muzici i književnosti. Pored komponovanja, svirao je orgulje, pisao poeziju i prozu, skoro dvadeset godina bio bibliotekar lokalne biblioteke *Vladimir Nazor* u Petrovaradinu, prevodio antičke spise. Poznat je njegov prevod čuvenog sumersko-vavilonskog epa o Gilgamešu sa nemačkog jezika, koji je kasnije poslužio kao libreto predložak za istoimenu operu jednog od najpoznatijih kompozitora sa ovih prostora Rudolfa Bručija, koji je sa njom stekao slavu svetskih okvira. Preprek je bio poliglota i tečno je govorio nemački, francuski, služio se latinskim, starogrčkim i poznavao jezike drevnih naroda, a takođe je govorio i esperanto. Sve ovo omogućilo mu je da se tokom čitavog života, preko niza knjiga i časopisa koje je naručivao iz inostranstva,

informiše iz različitih oblasti, a najviše iz nauke, književnosti, filosofije, muzike, slikarstva i drugih.

Nažalost, već u mladosti, od nekih 25 godina, počinje da mu slabi vid na jednom oku, a zatim se s godinama to stanje pogoršavalo, da bi mu sa nepunih šezdeset godina u potpunosti oslabio vid i onemogućio ga da nastavi da piše prozu i poeziju, kao i da slika. Interesantno je da Prepek nikada nije koristio instrument kada je komponovao, iako je posedovao jedan stari harmonijum na kom je vežbao. Njegov dugogodišnji saradnik, orguljaš Đuro Rajković iz Petrovaradina, takođe ističe da je Prepek komponovao tako što bi osmišljavao melodiju i harmoniju kompozicije u glavi i tek kada bi ona bila u potpunosti uobličena, beležio ju je ili diktirao nekom od svojih saradnika da zabeleži note. Prve kompozicije su nastale već u Petrinji, zatim u Novoj Kapeli, da bi se ozbiljnije posvetio komponovanju kamernе muzike u Maradiku, a zatim tridesetih godina 20. veka nastaju umetnička ostvarenja poput kantate *Uskrsnuće* za sola, mešoviti hor i orgulje, kao i *Svita* za orgulje, koja je postala jedno od najznačajnijih ostvarenja moderne ekspresionističke kompozicije orguljskog repertoara na našim prostorima. Pisao je dugo pod jakim uticajem francuskih impresionista, naročito Debisija, da bi zatim otkrio ekspresionistička, pa i atonalna ostvarenja kompozitora Druge bečke škole, a nakon toga se ponovo vratio tonalnosti, smatrajući klasičan harmonski sklop najuzvišenijim izrazom. O muzici i o komponovanju, kreiranju novih muzičkih dela, govorio je na sledeći način: *Nikada nisam bio zagrijan za eksperiment, nego sam uvijek htio ostati razumljivim, jer se glazba ne stvara za budućnost, već za sadašnjost, a ako je ona dobra, bit će to i glazba budućnosti, kao što je glazba prošlih vjekova i glazba naših dana...*

Šezdesetih godina 20. veka komponuje i dalje crkvenu muziku namenjenu bogoslužnju u lokalnim katoličkim crkvama u Petrovaradinu i sve više se posvećuje pisanju poezije i proze.

Bio je aktivni i počasni član raznih upravnih tela za crkvenu muziku i liturgijsku praksu. Učestvovao je na naučnim skupovima, kako u zemlji tako i u inostranstvu, posvećenim pitanjima koji se tiču crkvene muzike. Bio je aktivni saradnik časopisa *Sv. Cecilija* iz Zagreba, kao i drugih sličnih publikacija za crkvenu muziku. Bio je član Udruženja kompozitora Vojvodine, koje mu je dodelilo i zasluženu invalidsku penziju, a kasnije i mesečnu nadoknadu za umetničke zasluge. Njegov dugogodišnji saradnik Đuro Rajković objavio je knjigu *Stanislav Prepek, život i djelo*, a Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata radi na projektu objavljivanja celokupnog njegovog književnog opusa. Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo *Stanislav Prepek* radi na dugogodišnjim projektima posvećenim uspomeni na veliko delo svog znamenitog Petrovaradinca gospodina Prepeka u vidu manifestacija savremene poezije pod nazivom *Prepekovo proljeće* i *Prepekova jesen*, kao i mnoge druge projekte i kulturne manifestacije njemu u čast.

Umro je u Petrovaradinu gde je i sahranjen na Novomajurskom groblju, uz svoje sugrađane, koji su se okupili da odaju počast značajnom, a za života nenametljivom umetniku. Prepekova zaostavština i njegovo delo će tek imati prilike da se otkrije u bližoj budućnosti, a njegova muzika će ponovo zaživeti u jednom novom ozračju. Njegovo ime će tada konačno dobiti mesto koje zaslužuje u istoriji muzike ovih naših prostora.

Muzički primeri:

Stanislav Prepek: [*Uskrsnuće*](#), kantata za soliste, mešoviti hor i orgulje, Collegium Musicum Catholicum (Alenka Ponjavić, sopran; Korenlije Vizin, orgulje; Miroslav Stantić, dirigent), Rimo-katolička katedralna crkva Sv. Tereze Avilske, Subotica;

Stanislav Prepek: Svita za orgulje (1939. godine), [*Toccata*](#) (Saša Grunčić, orgulje), Rimo-katolička katedralna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Beograd.